

Poikkeamispäätös: Inarijärvi, Hanhenkeittäniemi SL-1

Kunnanhallitus 06.10.2025 § 243
476/10.03.00.07/2025

Valmistelija

Tekninen johtaja

Rakennushanke

Hakemuksen tarkoittama hanke koskee Kolttalain (253/1995) 9 § mukaisen kalastustukikohdan / poropirtin rakentamista Inarijärven Hanhenkeittäniemeen. Rakennuspaikaksi esitetty alue sijoittuu Inarin kunnanvaltuuston 2017 hyväksymässä ja alueella voimassa olevassa osayleiskaavassa luonnonsuojelualueelle SL-1 ja on koltta-alueen länsirajalla. Poikkeamisluvalla haetaan rakennusoikeutta 30 k-m². Asemapiirros liitteenä ja karttaote ohessa.

Rakennuskielto tai rajoitus

Rakentamislaki 50 §: Yleiskaavan rakentamisrajoitukset

"Rakentamislupaa rakennuskohteen rakentamiseen ei saa myöntää siten, että vaikeutetaan yleiskaavan toteutumista. Lupa on kuitenkin myönnettävä, jos yleiskaavasta johtuvasta luvan epäämisestä aiheutuisi hakijalle huomattavaa haittaa eikä kunta tai, jos alue on katsottava varatuksi muun julkisyhteisön tarkoituksiin, tämä lunasta aluetta tai suorita haitasta kohtuullista korvausta (ehdollinen rakentamisrajoitus). Haittaa arvosteltaessa ei oteta huomioon omistussuhteissa yleiskaavan hyväksymisen jälkeen tapahtuneita muutoksia, ellei niitä ole tehty yleiskaavan toteuttamista varten."

Alueidenkäyttölaki 42 §:

Yleiskaavan oikeusvaikutukset muuhun suunnitteluun ja viranomaistoimintaan
"Yleiskaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa asemakaavaa sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi. Viranomaisten on suunnitellessaan alueiden käyttöä koskevia toimenpiteitä ja päättäessään niiden toteuttamisesta katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta yleiskaavan toteutumista."

Alueidenkäyttölaki 72 §:

"Meren tai vesistön ranta-alueeseen kuuluvalla rantavyöhykkeelle ei saa rakentaa rakennusta ilman asemakaavaa tai sellaista oikeusvaikutteista yleiskaavaa, jossa on erityisesti määrätty yleiskaavan tai sen osan käyttämisestä rakennusluvan myöntämisen perusteena."

Asian esittely

Hakemuksen kohteena on erityiseen etuuteen perustuva rakennusoikeus. Hakijalla on esitetystä alueesta kolttalain mukainen lupa sijoittaa esittämäänsä paikkaan kalastutukikohta/poropirtti. Sijoituspaikan pinta-ala on 0,25 ha. Metsähallituksen lupa ohessa.

Hakija on kirjannut hakemukselle laajasti hankkeesta ja sitä ohjaavasta lainsäädännöstä muun muassa seuraavasti:

"Hakija asuu koltta-alueella ja harjoittaa perheensä kanssa poronhoitoa Paatsjoen paliskunnassa. Rakennus, jonka rakentamiseen lupaa haetaan, palvelee suoraan elinkeinon harjoittamista ja perheen elintarviketalouden tarpeita. Kyseessä on Kolttalain (253/1995) 9 §:ssä tarkoitettu kalastus- tai poronhoitopirtti, jonka sijoittamiseen Metsähallitus voi myöntää luvan."

Lupa-alue sijaitsee välittömästi koltta-alueen länsirajalla. Kolttalain 2 §:n mukaisesti koltta-alueen länsireuna kulkee linjaa, joka kulkee Varttasaaren itäpuolitse. Voimassa olevassa Pohjois-Lapin maakuntakaavassa alue jää koltta-alueen ulkopuolelle. Lapin liitto on maakuntakaavoituksesta vastaavana viranomaisena kuitenkin useassa kohdassa tarkistanut koltta-alueen rajausta vireillä olevassa Pohjois-Lapin maakuntakaavassa, ja tämän tarkistetun rajauksen perusteella hakemuksen kohteena oleva alue sisältyy koltta-alueeseen.

Paatsjoen paliskunta on saamelaispaliskunta jonka länsiraja ja poroaita sijaisevat Čärbinsuáluissa (saari). Tukikohdan rakentaminen Hanhenkeittämaniemeen palvelee paliskunnan poronhoitoa ja mahdollistaa yhtäjaksoisen olemisen ja työskentelyn alueella joka on keskeistä paliskunnan toiminnan kannalta.

Rakennus ei aiheuta luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamaa merkittävää heikennystä suojelun perusteille.

Rakentaminen ei ole laajamittaista, se ei johda laajempaan maankäytön muutokseen, eikä rakennus ole sijoitukseltaan, laajuudeltaan tai käyttötarkoitukseltaan sellainen, että se heikentäisi suojelun tarkoitusta.

Koska hakija käyttää kolttalain ja perustuslain turvaamaa oikeutta harjoittaa perinteistä elinkeinoa koltta-alueella, eikä rakentaminen ole ristiriidassa Natura 2000 -alueen tavoitteiden tai maankäyttö- ja rakennuslain säännösten kanssa, luvan myöntämättä jättäminen rikkoisi alkuperäiskansan oikeuksia sekä aiheuttaisi kohtuutonta haittaa hakijalle.

Kolttalain 9 §:n mukaan lupa kalan- tai poronpyyntiin tarkoitetun pirtin sijoittamiseen voidaan myöntää, mikäli rakennusta voidaan pitää tarpeellisenä koltan tai hänen perheenjäsentensä elintarvikkeiden hankkimiseksi omaan talouteen.

Tämä erityinen oikeus on osa alkuperäiskansan nautintaoikeutta, joka on vakiintunut ja tunnustettu Suomessa kansallisesti ja kansainvälisesti, eikä sitä voida syrjäyttää kunnallisella kaavoituksella tai alueellisella suunnittelulla ilman lain mukaista erityisperustetta tai korvausta.

Suomen perustuslain (731/1999) 17 § 3 mom. tunnustaa saamelaisille oikeuden kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Näihin kuuluvat perinteiset elinkeinot kuten poronhoito ja kalastus.

Lisäksi perustuslain 15 §:n turvaama omaisuuden suoja kattaa myös saamelaisten ja kolttien kollektiiviset käyttö- ja nautintaoikeudet, joita ei voida rajoittaa ilman laissa säädettyä perustetta ja kohtuullista korvausta.

Suomen valtio on myös ratifioinut Kansainvälisen työjärjestön ILO:n yleissopimuksen nro 169, jossa edellytetään alkuperäiskansojen oikeutta säilyttää, käyttää ja kehittää maitaan ja luonnonvarojaan (artiklat 13–15). Näin ollen, kolttien käyttöoikeus valtion maihin kalastus- ja poronhoitotarkoituksessa on vahvasti turvattu kansallisessa ja kansainvälisessä oikeudessa

Rakennus sijoitetaan Inarinjärven osayleiskaavan SL-1-merkinnällä osoitetulle luonnonsuojelualueelle. Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) mukaan yleiskaava on ohjeellinen, eikä sillä voida syrjäyttää kolttalain tai perustuslain turvaamia oikeuksia.” Hakemus ohessa.

Kolttalakiin perustuvan erityinen etuus 9 §:

"Koltta-alueella asuvalla koltalla on tällä alueella sijaitsevilla valtion maa- ja vesialueilla ilman eri korvausta oikeus:

- 1) käyttää omaa polttopuutarvetta varten valtion metsissä olevaa maapuuta ja kuivaa puuta, ei kuitenkaan rakennuspuuksi kelpaavaa puuta;*
- 2) saada välttämättömiin tarpeisiin metsähallintoviranomaisen osoituksen mukaan määrätyiltä paikoilta rakennus-, poltto- ja muuta kotitarvepuuta sekä rakennus- ja muuta kotitarvetta varten soraa ja täytemaata;*
- 3) sijoittaa metsähallintoviranomaisten luvalla poro-, metsästys- ja kalapirttejä, kalakellareita ja varastosuojia tarvittaville paikoille;*
- 4) pitää venevalkamia ja kalastusvälineiden kuivatuspaikkoja ilman erityistä lupaa;*
- 5) laiduntaa karjaa sekä koota sille heinää, lehdeksiä, järviluhtaa ja -kortetta sekä metsähallintoviranomaisen luvalla myös jäkälää;*
- 6) kunnostaa metsähallintoviranomaisten luvalla peltoa, niittyä ja laidunta; sekä*
- 7) harjoittaa kalastusta valtion vesialueilla.*

Metsähallituksen luvalla voidaan 1 momentin 1, 2, 4 ja 7 kohdassa tarkoitettuja etuuksia erityisestä syystä antaa myös kolttien muodostamille yhteisöille. Metsähallitus voi myöntää 3 kohdassa tarkoitetun etuuden myös kalataloutta harjoittavalle yhteisölle sekä 6 kohdassa tarkoitetun etuuden paikalliselle paliskunnalle. Lupa voidaan myöntää vain, jos lupa etuuden arvo huomioon ottaen voidaan myöntää Euroopan unionin lainsäädännössä tarkoitettuna vähämerkityksisenä tukena."

Suunniteltu hakemuksen mukainen rakennuspaikka sijoittuu Inarijärven osayleiskaavan v. 2017 luonnonsuojelualueelle SL-1:

"LUONNONSUOJELUALUE Inarijärvi on suojeltu luontodirektiivin mukaisena SCI-alueena (Natura-alue). Alue kuuluu myös rantojensuojeluohjelmaan. Alueella ei saa suorittaa sellaisia toimenpiteitä, jotka saattavat vaarantaa alueen suojeluarvoja. Toimenpiteet, jotka ovat tarpeen suojeluarvojen säilyttämiseksi tai palauttamiseksi, kuitenkin sallitaan."

Natura 2000 -alue Inarijärvellä: Luonnonvaraisten lintujen suojelusta annettu neuvoston direktiivi 2009/147/EY sekä luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annettu neuvoston direktiivi 92/43/ETY. Suojeluperusteisiin mainittu muun muassa:

"Inarijärven linnustolle on ominaista karujen, kirkasvetisiä ja suurehkoja järviä suosivien lajien esiintyminen."

"Inarijärvi edustaa maisemallisesti omaleimasia, karua suurjärvityyppiä, joita on vain muutamia subarktisella vyöhykkeellä. Inarijärven kalalajisto on monipuolinen ja siihen kuuluvat alkuperäiset järvitaimen- ja isonieriäkannat. Myös järven siikakannat ovat monimuotoisia. Inarijärven säännöstely on vaikuttanut rantavyöhykkeen eliöstöön ja sitä kautta myös kalojen ravintovaroihin. Rantarakentamista Natura-ohjelmaan kuuluvalla alueella on säädelty Inarijärven osayleiskaavalla."

"Alueen suojelu toteutetaan maakäyttö- ja rakennuslain sekä vesilain mukaisesti. Alue kuuluu rantojensuojeluohjelmaan."

Rantojensuojeluohjelmasta (Valtioneuvosto 1990) tavoitteina kirjattua:

"Rantojensuojeluohjelman alueet ovat arvokkainta meri- ja järviluontoamme. Ohjelmaan kuuluvat alueet ovat valtakunnallisesti arvokkaita ja täyttävät luonnonsuojeluarvoltaan luonnonsuojelulain vaatimukset edustaen monipuolisesti suomalaisen rantaluonnon eri tyyppejä. Ohjelman tarkoituksena on säilyttää nämä ranta-alueet luonnonmukaisina ja rakentamattomina."

Voimassa olevassa Inarijärven yleiskaavassa on valtionmaalle osoitetut kalastustukikohdat osoitettu merkinnällä KK:

KALAKENTTÄALUE

"Alue on tarkoitettu käytettäväksi kalastusta elinkeinonaan harjoittavien tukikohta-alueena. Rakennuspaikat on tarkoitettu Inarijärvelle suuntautuvia kalastuselinkeinotarpeita varten. Rakennuspaikan rakennusten yhteenlaskettu kerrosala on enintään 40 k-m². Alueen maankäytön yksityiskohtaisessa suunnittelussa ja toteuttamisessa tulee huomioida aluevarauksen sisältyminen rantojen suojeleluohjelma-alueeseen ja Natura 2000-verkostoon. Rakentaminen ei saa vaarantaa em. ohjelmissa todettujen luonto- ja maisema-arvojen säilymistä. Muilta osin rakentamisessa noudatetaan voimassa olevan rakennusjärjestyksen määräyksiä."

Yleiskaavassa osoitetut kalakentät ovat pääasiassa osoitettavissa Luontaiselinkeinolakiin perustusta elinkeinonharjoittajille, eli kalastajille.

Asian käsittely

Poikkeamispäätöksessä on kysymys kolttalain mukaisen erityisen etuuden sidonnaisuudesta yleiskaavoituksella ratkaistavien luonnonsuojellisten rajoituksien ohjausvaikutukseen. Inarijärven osayleiskaavaselostuksessa on kirjattu, että koltille voidaan luovuttaa kalakenttiä erityislainsäädännön perusteella minkä vuoksi niitä ei ole kaikkina esitetty kaavakartalla.

Yleiskaavan tarkoitus AkL 35 §:

"Yleiskaavan tarkoituksena on kunnan tai sen osan yhdyskuntarakenteen ja maankäytön yleispiirteinen ohjaaminen sekä toimintojen yhteen sovittaminen. Yleiskaava voidaan laatia myös maankäytön ja rakentamisen ohjaamiseksi määrättyllä alueella. Yleiskaavassa esitetään tavoitellun kehityksen periaatteet ja osoitetaan tarpeelliset alueet yksityiskohtaisen kaavoituksen ja muun suunnittelun sekä rakentamisen ja muun maankäytön perustaksi."

Alueella voimassa olevan yleiskaavan ei voida katsoa olevan ilmeisen vanhentunut. Inarijärvellä on valtionmaalla osoitettavissa yleiskaavan mukaisia KK kalakenttä -paikkoja sekä lisäksi MP, MP-1, MPU ja MPY merkinnöin osoitettuja aluevarauksia, joilla turvataan nykyisten elinkeinojen, kuten maa- ja metsätalouden sekä valtionmaalla myös poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen harjoittamismahdollisuudet.

MP: MAA- JA METSÄTALOUS- SEKÄ PORONHOITOVALTAINEN ALUE
Alueella turvataan nykyisten elinkeinojen, kuten maa- ja metsätalouden sekä valtionmaalla myös poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen harjoittamismahdollisuudet.

Aluetta voidaan käyttää pääasiallista käyttötarkoitusta merkittävästi haittaamatta myös muihin käyttötarkoituksiin. Alueella sallitaan metsälainsäädännön ja metsänhoitosuosituksen puitteissa tapahtuva metsien hoito ja käyttö.

Erityislainsäädännön perusteella voidaan osoittaa valtionmaan rantavyöhykkeelle luontais- ja sivuelinkeinojen kannalta välttämättömiä rakennuksia.

Rantavyöhykkeellä em. rakennuspaikan rakennusten yhteenlaskettu kerrosala on enintään 40 k-m².

MP-1: MAA- JA METSÄTALOUS- SEKÄ PORONHOITOVALTAINEN ALUE

Alueella turvataan nykyisten luontaiselinkeinojen kuten maa- ja metsätalouden sekä poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen harjoittamismahdollisuudet. Alueella sijaitsee luontaiselinkeinojen vaatimia toimintoja (kuten poroerotus), joiden vuoksi alueella on sallittua vain niihin liittyvä rakentaminen (MRL 43.2§). Alueella sallitaan metsälainsäädännön ja metsänhoitosuosituksen puitteissa tapahtuva metsien hoito ja käyttö.

MPU: MAA- JA METSÄTALOUS- SEKÄ POROTALOUSVALTAINEN ALUE, JOLLA ON ERITYISTÄ ULKOILUN OHJAAMISTARVETTA

Alue muodostaa ekologisen käytävän ja se mahdollistaa viheryhteystarpeet. Alueen käytön suunnittelussa on metsätalouden ja valtionmaalla myös poronhoidon harjoittamismahdollisuuksien säilyttämisen lisäksi kiinnitettävä huomiota ulkoilumahdollisuuksia parantavien ja ulkoilusta aiheutuvia haittoja vähentävien ulkoilupolkujen ja -reittien järjestelymahdollisuuksiin. Alueelle suuntautuu ulkoilupainetta ja sillä on ulkoilun ohjaamistarpeen vuoksi tarkoitus toteuttaa ulkoilureittejä levähdys- ja muine tukialueineen. Alueella on sallittua vain maa- ja metsätaloutta sekä valtionmaalla myös poronhoitoa palveleva rakentaminen (MRL 43.2§). Rakentamisen sopeuttamiseen maisemaan on kiinnitettävä erityistä huomiota. Alueella sallitaan metsälainsäädännön ja metsänhoitosuosituksen puitteissa tapahtuva metsien hoito ja käyttö alueen erityisluonteen edellyttämällä tavalla siten, että maisemalliset ja muut ympäristölliset arvot säilyvät.

MPY: MAA- JA METSÄTALOUS SEKÄ POROTALOUSVALTAINEN ALUE, JOLLA ON YMPÄRISTÖARVOJA

Alueella on sallittua vain maa- metsätaloutta sekä valtionmaalla myös poronhoitoa palveleva rakentaminen (MRL 43.2§). Rakentamisen sopeuttamiseen maisemaan on kiinnitettävä erityistä huomiota. Alueella sallitaan metsälainsäädännön ja metsänhoitosuosituksen puitteissa tapahtuva metsien hoito ja käyttö seuraavin poikkeuksin/täsmennyksin: Alueella ei saa tehdä avohakkuita eikä rantoja rajaavaa puustoa saa kokonaan poistaa (MRL 41.2§).

Poikkeamisasiassa on pyydetty edelleen lausunnot metsähallintoviranomaiselta, Saamelaiskäräjiltä, Kolttien kyläkokoukselta, Paatsjoen paliskunnalta, ELY-keskukselta, museoviranomaiselta ja ympäristönsuojeluviranomaiselta. Saamelaiskäräjiä lukuunottamatta kaikki ovat jättäneet asiassa lausuntonsa. Kooste lausuntojen keskeisestä sisällöstä:

Metsähallitus: *"Metsähallitus on myöntänyt hakijalle kolttalain 9 §:n mukaisen luvan sijoittaa tukikohdan Inarijärvelle Hanhenkeittämäniemeen. Lupaharkinnassa Metsähallitus on katsonut, että lupa-alueen lähistöltä ei tunneta pienialaisia harvinaisia suojeluperusteluontotyyppisiä eikä suojeluperustekasvilaji lapinleikin esiintymiä. Lupaehtoissa rakentaminen tulee tapahtua laituria tai verkkovajaa lukuun ottamatta vähintään 50 metrin etäisyydellä rantaviivasta."*

Kolttien kyläkokous: *"Kolttien kyläkokous puoltaa poikkeamisluvan myöntämistä kolttalain 9 §:n mukaisen kalastustukikohdan/poropirtin rakentamiseksi Inarijärven Hanhenkeittämäniemeen. Rakennus on tarkoitus sijoittaa kolttalaissa (253/1995) tarkoitettulle koltta-alueelle. Hakemuksessa on tuotu kattavasti esiin perusteluja rakennuksen sijoittamisesta suunnitellulle paikalle. Rakentamiselle tulee myöntää hakemuksessa esitetyin perustein poikkeamislupa."*

Paatsjoen paliskunta: *"Paatsjoen paliskunta puoltaa lupaa. Alue sijaitsee Paatsjoen paliskunnan erotusaidan läheisyydessä. Parantaa työturvallisuutta proerotus- jakokoamistöissä. Paliskunnalle ei ole omaa työmaa-asuntoa alueella."*

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: *"Kyseessä olevalla alueella on voimassa Inarijärven osayleiskaava. Hakemuksen tarkoittama rakennuspaikka sijoittuu yleiskaavan mukaiselle luonnonsuojelualueelle (SL-1). Kaavamerkintää koskevan selitteen mukaan Inarijärvi on suojeltu luontodirektiivin mukaisena SCI-alueena (Natura-alue). Alue kuuluu myös rantojensuojeluohjelmaan. SL-1-aluetta koskevan kaavamääräyksen mukaan alueella ei saa suorittaa sellaisia toimenpiteitä, jotka saattavat vaarantaa alueen suojeluarvoja. Toimenpiteet, jotka ovat tarpeen suojeluarvojen säilyttämiseksi tai palauttamiseksi, kuitenkin sallitaan. Inarijärven osayleiskaavan yleismääräyksen mukaan yleiskaavaa voidaan käyttää ranta-alueilla sijaitsevilla AP-, AP-2-, RA-, RA-4-, RA-5-, RA-6-, RH/v-, KK- ja RM-alueilla*

rakennusluvan myöntämisen perusteena (MRL 43.2 § ja 72 §). Tilojen rakennusoikeudet on osoitettu RA- ja AP-alueille. ELY-keskus toteaa, että Inarjärven osayleiskaavassa rakennusoikeudet on osoitettu emätila- ja kiinteistökohtaisesti edellä mainituille rakennuspaikoille, joten mm. rantavyöhykkeelle tai -alueelle sijoittuvilla SL-alueilla ei ole rakennusoikeutta. Yleiskaavan tarkoittama rakentamisrajoitus on ehdoton. Rakentamishanke sijaitsee yleiskaavan mukaisella SL-1-alueella ja Inarjärven rantavyöhykkeellä, joten rakentamisluvan myöntäminen edellyttää kunnan myöntämää poikkeamista AkL 72.1 ja 43.2 §:n rajoituksista.

ELY-keskus toteaa, että voimassa olevassa Inarjärven osayleiskaavassa on osoitettu erikseen rakentamiseen tarkoitettut alueet edellä todetulla tavalla. Yleiskaavassa on osoitettu myös maa- ja metsätalous- sekä poronhoitovaltaisia alueita (MP) muun muassa valtionmaalla poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen harjoittamismahdollisuuksien turvaamiseksi. MP-aluetta koskevissa kaavamääräyksissä on todettu muun ohella, että erityislainsäädännön perusteella voidaan MP-alueelle osoittaa valtionmaan rantavyöhykkeelle luontais- ja sivuelinkeinojen kannalta välttämättömiä rakennuksia. Lisäksi osayleiskaavassa on osoitettu kalakenttäalueita (KK) käytettäväksi kalastusta elinkeinonaan harjoittavien tukikohta-alueina. ELY-keskus toteaa, että hakemuksen mukaisen rakennuspaikan sijaitessa sekä Natura-alueella että rantojensuojeluohjelma-alueella, tulee suojeluarvot ottaa lupaharkinnassa erityisesti huomioon.”

Saamelasmuseo Siida: ”18.9.2024 voimaan kuulutetussa Pohjois-Lapin maakuntakaavassa 2040 rakentamispaiaksi suunniteltu saari kuuluu kolttaluontoon (ka) ja Vätsärin erämaa-alueeseen (Se 6521). Se-merkinnällä osoitetut erämaat on perustettu erämaalain nojalla alueen erämaaluonteen säilyttämiseksi, saamelaiskulttuurin ja luontaiselinkeinojen turvaamiseksi sekä luonnon monipuolisen käytön ja sen edellytysten kehittämiseksi. Erämaa-alueet sisältyvät Natura 2000 -verkostoon. Merkintää koskeva määräys kuuluu seuraavasti: ”Erämaa-alueiden hoito- ja käyttösuunnitelmissa tulee ottaa huomioon valtakunnallisesti ja seudullisesti merkittävät veneretkeily-, moottorikelkkailu- ja ulkoilureitit sekä saamelaiskulttuuriin kuuluva pienimuotoinen matkailu. Saamelaisten kotiseutualueella alueidenkäytön suunnittelussa turvataan saamelaisille alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan

Suunnitellulla rakentamispaialla ei ole kulttuurihistoriallisesti arvokkaaksi tunnistettua rakennusperintöä, maisema-aluetta eikä tunnettuja kiinteitä muinaisjäännöksiä, eikä Saamelasmuseo Siidalla ole hakemuksesta näihin liittyvää huomautettavaa. Museon näkemyksen mukaan tukikohdan rakentaminen ylläpitäisi ja edistäisi kolttakulttuurin ja siihen liittyvien perinteisten elinkeinojen säilymistä.”

Arktisen Lapin ympäristönsuojelu: ”(Rakentamis-) Suunnitteluvaiheessa on hyvä huomioida Inarin kunnan ympäristönsuojelumääräyksissä (Inarin kunnan valtuusto 5.6.2014 § 33) esitetyt vaatimukset jätevesien käsittelylle. Esimerkiksi 7 §:n kohdan 7.5 mukaan ”saariin tai kiinteistöihin, joihin ei ole ympärivuotista tieyhteyttä ei saa rakentaa sellaista jätevesijärjestelmää, joka vaatii toimiakseen saostussäiliön, umpisäiliön tai vastaavan säännöllistä tyhjentämistä.”

Yhteenveto sovelletusta lainsäädännöstä

RakL 57 § Poikkeamistoimivalta ja poikkeamisen edellytykset:

Kunta voi erityisestä syystä myöntää luvan poiketa alueidenkäyttölaissa säädetystä tai sen nojalla annetusta ja tässä laissa säädetystä tai sen nojalla annetusta säännöksestä, määräyksestä, kiellosta tai muusta rajoituksesta. Edellä säädetty ei kuitenkaan koske kelpoisuusvaatimuksia, tonttijakoa, maisematyöluvan tarvetta ja edellytyksiä eikä 46 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädettyjä asemakaavan laatimista koskevia sijoittamisen edellytyksiä suunnittelutarvealueelle. Poikkeamisluvan voi myöntää muista sijoittamisen edellytyksistä suunnittelutarvealueella.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua lupaa ei kuitenkaan saa myöntää, jos se:

- 1) aiheuttaa haittaa kaavoitukselle, kaavan toteuttamiselle tai alueiden käytön muulle järjestämiselle;
- 2) vaikeuttaa luonnonsuojelun tavoitteiden saavuttamista;
- 3) vaikeuttaa rakennetun ympäristön suojelemista koskevien tavoitteiden saavuttamista;
- 4) johtaa vaikutuksiltaan merkittävään rakentamiseen tai muutoin aiheuttaa merkittäviä haitallisia ympäristö- tai muita vaikutuksia.

Päätöksen perustelut

Yleiskaavoituksessa on osoitettu suunniteltu uusi rakentaminen Natura- ja RSO-alueille taikka näiden välittömään läheisyyteen ja arvioitu hankkeiden vaikuttavuutta luonnonsuojelullisten tavoitteiden saavuttamiseen ja varantumiseen nähden. Arvio perustuu kaavassa osoitettuun rakentamisen määrään.

Inarijärven yleiskaavassa on osoitettu MP, MP-1, MPU ja MPY -alueille oikeus erityislainsäädännön perusteella osoittaa valtionmaan rantavyöhykkeelle luontais- ja sivuelinkeinojen kannalta välttämättömiä rakennuksia. Tämän lisäksi on osoitettu KK-kalakenttä alueita.

Voimassa olevan (2017) yleiskaavan luonnonsuojelualueille SL-1 on haettu aiemmin (2023) kolttalain mukaiseen erityiseen etuuteen liittyvää rakennusoikeutta. Hakemuksen mukainen poikkeaminen on evätty ja asiasta on hallinto-oikeuden ratkaisu 28.11.2024.

Hallinto-oikeuden ratkaisuun on kirjattu, että kolttalain 9 §:n säännös metsähallintoviranomaisen oikeudesta ratkaista kolttalain mukainen oikeus sijoittaa valtion maalle luontaiselinkeinoja palvelevaa rakentamista ei ole rajoitukseton, eikä syrjäyty aluedenkäytöllistä kaavoitus- ja lupajärjestelmää. Rakentamisoikeudellisessa harkinnassa sovelletaan rakentamislain mukaisen myöntämisen edellytysten lisäksi luonnonsuojelulain säännöksiä. Erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, ettei tarpeettomasti rajoiteta oikeutta ylläpitää kulttuuria Suomen perustuslain 17 §:n 3 monentissa säädetyllä tavalla. Arvioitaessa poikkeamisen edellytyksiä on arvioitava haittaa kaavoitukselle säädettyjen kaavojen sisältövaatimusten kautta; luonnonsuojelun, vesistön ja luonnon ominaispiirteiden, maisema-arvojen vaalimisen sekä virkistymiseen soveltuvien alueiden riittävyydelle. Poikkeaminen osayleiskaavassa osoitetusta käyttötarkoituksesta (luonnonsuojelu) tarkoittaisi rakentamisen sallimista alueelle, jolle ei ole osoitettu rakentamista ja merkitsisi merkittävää poikkeamista osayleiskaavan maankäyttöratkaisusta.

Koska esitetty rakennuspaikka sijoittuu Natura-alueelle ja rantojesuojeluohjelma-alueelle on suojeluarvot otettava poikkeamisharkinnassa erityisesti huomioon. Mikäli rakentamisen osoittaminen luonnonsuojelualueelle ratkaistaisiin yksittäisten hakemusten kautta poikkeamislupamenettelyllä syrjäyttäen kaavoitus, ilman laajempaa kokonaisselvitystä tulevasta rakentamisen sijoittumisesta ja määrästä, kokonaisvaikutusten arviointia, voi luonnonsuojelualueelle osoitettu kertaantuva rakennusoikeus johtaa vaikutuksiltaan merkittävään rakentamiseen Inarijärven suojelluilla ranta-alueille ja yleiskaavan ohjaavuus ja luonnonsuojelun tavoitteet vaarantuvat. Näin olleen rakentamislaissa annetut poikkeamistoimivallan 57 §:n edellytykset eivät täyty.

Valtionmaalla Inarijärvellä olevat suojaisat ja ominaisuuksiltaan erityiset rantapaikat voivat olla useiden sukujen käyttämiä tuttuja kala- ja leiripaikkoja, kiinnepisteitä. Erityisten paikkojen jakaminen nopeusjärjestyksessä yksityiselle rakentamiselle johtaa mielivaltaiseen Inarijärven maisemallisesti

arvokkaiden alueiden menettämiseen pois yhteisön käytöstä, mikä vaikuttaa luontaiselinkeinojen elinvoimaisuuteen. Edellä kuvatuin ja käsittelyssä esiin nousseihin perusteluihin hakemuksen mukainen poikkeaminen:

- voi johtaa vaikutuksiltaan merkittävään ja hallitsemattomaan rakentamiseen luonnonsuojelualueella
- edellyttää poikkeamismenettelyä laajempaa osallistamista ja vaikutusten arviointia sekä syrjäyttää yleiskaavan ohjausvaikutuksen
- syrjäyttää alueen luonnonsuojelun tavoitteet ja vaikeuttaa siten tavoitteiden saavuttamista.

Erityiseen etuuteen perustuvat valtionmaasta luovutettavat alueet voivat sijoittua Inarijärven osayleiskaavassa kyseisen rakentamisen sallimille laajoille alueille; KK, MP, MP-1, MPU ja MPY. Näin ollen oikeus ylläpitää kulttuuria ei vaarannu tarpeettomasti. Osayleiskaavassa osoitettua suojelualueita on mahdollista käyttää Vätsärin erämaa-alueen *käyttö- ja hoitosuunnitelman mukaisesti* muutoin kuin rakentamiseen.

Tarpeellisten paikkojen osalta tulisi laatia kokonaiskartoitus Kolttien kyläkokouksen, alueen paliskuntien, Saamelaiskäräjien ja Metsähallituksen kesken ja pohtia osayleiskaavan päivittämistä näiltä osin, mikäli kaava ei tällä hetkellä vastaa tarvetta. Vaikutuksia on voitava arvoida kokonaisuutena mikäli rakentamista ohjattaisiin suojelluille ranta-alueille.

Esittelijä

Kunnanjohtaja Tommi Kasurinen

Päätösehdotus

Kunnanhallitus päättää edellä esitetyin perustein hylätä haetun poikkeamisen. Hakemuksen mukainen rakentaminen ei täytä rakentamislain 57 §:ssä säädettyjä edellytyksiä. Rakentamisen salliminen ranta-alueelle, jolla on erityisiä luonnonsuojelullisia ja maisemallisia arvoja edellyttää yksittäistä rakennuspaikkaa laajempialaista suunnittelua ja vaikutusten arviointia, jota ei voida ratkaista poikkeamislupapäätöksellä.

Käsittely

Tekninen johtaja Reetta-Mari Tammela oli paikalla asiantuntijana klo 16.02-16.40. Kokous keskeytettiin kuulemisen ajaksi.

Päätös

Kunnanhallitus hyväksyi yksimielisesti kunnanjohtajan ehdotuksen.

Toimeksi: hallinto-osasto / asiakirjapalvelu

Tiedoksi: Lapin ELY-keskus, hakija, tekninen toimi, rakennusvalvonta, kaavoitus

Lisätietoja: tekninen johtaja Reetta-Mari Tammela, puh. 040 655 1611, reetta-mari.tammela@inari.fi
